

Wymagania edukacyjne dla klasy I

Temat lekcji Zakres materiału	Liczba godzin	Osiągnięcia ucznia Poziom podstawowy na ocenę dopuszczającą i dostateczną	Osiągnięcia ucznia Poziom ponadpodstawowy na ocenę dobrą i bardzo dobrą
Rozdział I. Wprowadzenie do historii			
1. Czym jest historia? Dlaczego uczymy się historii? – historia jako nauka – rodzaje źródeł historycznych – nauki pomocnicze historii – ciąg przyczynowo-skutkowy – znaczenie pojęcia cywilizacja – praca badawcza historyka	1	– prawidłowo posługuje się pojęciami: historia, źródło historyczne, cywilizacja, archeologia – wymienia rodzaje źródeł historycznych i podaje ich przykłady – potrafi stworzyć prosty ciąg przyczynowo-skutkowy – potrafi wyjaśnić powiedzenie „Historia jest nauczycielką życia”	– prawidłowo posługuje się pojęciem: historiografia – wymienia nauki pomocnicze historii i określa przedmiot ich badań – wyjaśnia, na czym polega selekcja źródeł i krytyka źródeł – podaje różne znaczenia słowa cywilizacja – wyjaśnia znaczenie źródeł w odtwarzaniu procesu historycznego
2. Czas w dziejach ludzkości – sposoby mierzenia czasu w historii – periodyzacja dziejów – jednostki czasu – chronologia w historii	1	– prawidłowo posługuje się pojęciami: wiek, tysiąclecie, nasza era, przed naszą erą, milenium, chronologia, periodyzacja, epoka – potrafi zaznaczyć chronologicznie daty na osi czasu – określa na podstawie daty rocznej wiek danego wydarzenia – wymienia epoki historyczne wraz z cezurami – oblicza, ile czasu minęło od wydarzenia p.n.e. do wydarzenia w n.e.	– prawidłowo posługuje się pojęciem: cezura – wyjaśnia pojęcie <i>Anno Domini</i> – podaje przykłady mierzenia czasu na przestrzeni dziejów i w różnych kulturach
Rozdział II. Narodziny człowieka i początki cywilizacji			
1. Od powstania człowieka do rewolucji neolitycznej – warunki i tryb życia ludzi pierwotnych – rewolucja neolityczna i jej konsekwencje	1	– prawidłowo posługuje się pojęciami: <i>Homo sapiens</i> , paleolit, neolit, rewolucja neolityczna, ewolucja, neandertalczyk, epoka brązu, epoka żelaza – potrafi porównać koczowniczy i osiadły tryb życia	– prawidłowo posługuje się pojęciami: człowiek kromaniański, australopitek, <i>Homo erectus</i> , <i>Homo habilis</i> , mezolit – wyjaśnia teorię kreacjonizmu – wymienia kolejne etapy ewolucji człowieka – ocenia znaczenie rolnictwa, hodowli i

		<ul style="list-style-type: none"> – określa przyczyny rewolucji neolitycznej – potrafi wyjaśnić, na czym polegała rewolucja neolityczna – omawia skutki rewolucji neolitycznej – wskazuje na mapie tereny „Żyznego Półksiężycy” – wskazuje na mapie miejsca pierwszych osad ludzkich 	wytopu metali w życiu ludzi pierwotnych
2. Narodziny państwa – cywilizacja Mezopotamii – warunki naturalne Mezopotamii – kodeks Hammurabiego – osiągnięcia mieszkańców Mezopotamii	1	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami: Mezopotamia, Sumerowie, Babilon, miasto-państwo, pismo klinowe, państwo, monarchia despotyczna, politeizm, rządy teokratyczne – wskazuje na mapie Mezopotamię, rzeki Eufrat i Tygrys, Babilon – określa warunki naturalne Mezopotamii i ich wpływ na życie ludności – wymienia osiągnięcia Sumerów – wyjaśnia, na czym polegała zasada „oko za oko, ząb za ząb” – wyjaśnia, na czym polegała nierówność prawa zawartego w kodeksie 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami: system irygacyjny, niewola babilońska, <i>zikkurat</i> – wskazuje na mapie Asyrię – potrafi wymienić państwo istniejące obecnie na terenie Mezopotamii – ocenia znaczenie wynalezienia pisma dla rozwoju cywilizacji – opowiada epos o Gilgameszu
3. Osiągnięcia cywilizacyjne starożytnych Egipcjan – rola Nilu w gospodarce Egiptu – organizacja państwa faraonów – wierzenia Egipcjan – osiągnięcia cywilizacyjne	1	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami: faraon, piramidy, mumia – wskazuje na mapie Egipt, Deltę Nilu – omawia położenie geograficzne Egiptu – określa rolę rzeki dla powstania państwa egipskiego – wymienia głównych bogów Egiptu – wymienia osiągnięcia Egipcjan z zakresu nauki, architektury, sztuki – charakteryzuje społeczeństwo egipskie 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami: mumifikacja, sarkofag – wyjaśnia znaczenie religii w życiu Egipcjan – samodzielnie interpretuje źródła historyczne – rozpoznaje zabytki starożytnego Egiptu
4. Izraelici i ich religia –	1	– prawidłowo posługuje się pojęciami: Biblia,	– prawidłowo posługuje się pojęciami: szabat,

judaizm – dzieje narodu żydowskiego do momentu przybycia do Palestyny – judaizm		Stary Testament, Tora, synagoga, monoteizm, judaizm, dekalog, mesjasz, prorok, Arka Przymierza – omawia krótko działalność Mojżesza – wskazuje na mapie Palestynę, Jordan – określa położenie geograficzne Palestyny i jego wpływ na warunki życia ludności	Talmud, naród wybrany, diaspora, antysemityzm – omawia krótko działalność Abrahama, Dawida, Salomona – zna główne założenia judaizmu – porównuje Dekalog z wyznaniem zmarłego na sądzie Ozyrysa – wyjaśnia zwroty: plagi egipskie, hiobowe wieści, manna z nieba, zamienić się w słup soli, pójść na łono Abrahama
Powtórzenie wiadomości: – osiągnięcia cywilizacyjne państw Starożytnego Wschodu	1		
Sprawdzian	1		
Rozdział III: Cywilizacja Hellenów			
1. U źródeł cywilizacji helleńskiej – kultura minojska – kultura mykeńska – warunki naturalne – <i>Iliada</i> i <i>Odyseja</i>	1	– prawidłowo posługuje się pojęciami: kultura minojska, kultura mykeńska, alfabet grecki, kolonizacja – wskazuje na mapie: Półwysep Bałkański, półwysep Peloponez, Morze Jońskie, Morze Egejskie, Morze Śródziemne, Ateny, Spartę – omawia warunki naturalne Grecji i ich wpływ na zajęcia ludności – zauważa różnice między życiem ludów Starożytnego Wschodu a życiem Greków – podaje przyczyny i skutki kolonizacji greckiej – opowiada, o czym mówią <i>Iliada</i> i <i>Odyseja</i> i podaje autora tych dzieł	– prawidłowo posługuje się pojęciami: pismo linearne A, pismo linearne B – wskazuje na mapie zasięg kolonizacji greckiej, Knossos – określa wpływ kultury minojskiej i mykeńskiej na życie Greków – wymienia zabytki kultury minojskiej – ocenia rolę alfabetu greckiego dla rozwoju kultury europejskiej – na osi czasu zaznacza okres rozkwitu kultur minojskiej, mykeńskiej i wielkiej kolonizacji – wyjaśnia genezę tytułu <i>Iliada</i> oraz okoliczności powstania dzieł Homera
2. Jak żyli starożytni Grecy? – <i>polis</i> – życie codzienne Greków	1	– prawidłowo posługuje się pojęciami: <i>polis</i> , obywatel, agora, igrzyska, monarchia – podaje przyczyny powstania <i>polis</i>	– prawidłowo posługuje się pojęciami: Hellada, Hellenowie, oligarchia, uzurpacja, olimpiada, gimnazjon

		<ul style="list-style-type: none"> – porównuje igrzyska starożytne i współczesne – wymienia różnice w życiu kobiet i mężczyzn w starożytnej Grecji – tworzy kilkudzaniowy opis dnia codziennego mieszkańca starożytnej Grecji 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia formy sprawowania władzy w <i>polis</i> – porównuje szkołę grecką i współczesną
3. Narodziny demokracji – Ateny <ul style="list-style-type: none"> – droga Aten do demokracji – instytucje demokratycznych Aten 	1	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami: zgromadzenie ludowe, demokracja – omawia działalność Peryklesa – omawia najważniejsze zasady demokracji – interpretuje tekst źródłowy 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami: ostracyzm, strateg, rada pięciuset, zasada kolegalności – omawia działalność Klejstenesa – omawia różnice między poszczególnymi formami rządów – dowodzi wyższości demokracji nad innymi formami ustrojowymi – przedstawia etapy drogi Aten do demokracji – porównuje ustrój demokracji ateńskiej z demokracją naszego państwa – wskazuje wady demokracji
4. Ustrój polityczny Sparty <ul style="list-style-type: none"> – wychowanie spartańskie 	1	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami: wychowanie spartańskie, wypowiedź lakoniczna – charakteryzuje i ocenia wychowanie spartańskie – pokazuje na mapie Spartę i określa jej położenie 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami: geruzja, efor, heloci – wyjaśnia rolę wychowania spartańskiego w funkcjonowaniu państwa – charakteryzuje system sprawowania władzy w państwie – porównuje ustrój Sparty i Aten – dokonuje analizy tekstu źródłowego
5. Wojny Hellenów o niepodległość i o dominację w Helladzie <ul style="list-style-type: none"> – wojny grecko-perskie – wojna peloponeska 	1	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami: hoplita, falanga – wskazuje na mapie: zasięg imperium perskiego w V w. p.n.e., Maraton, Termopile, Salaminę – potrafi dopasować dowódców: Miltiadesa, Leonidasa, Temistoklesa do bitew pod Maratonem, Termopilami, Salaminą 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami: wojna peloponeska, związek koryncki, związek Dariusza i Kserksesa – wymienia dowódców wojsk perskich – omawia przyczyny i konsekwencje wojen grecko-perskich – ocenia wojnę peloponeską i jej

		<ul style="list-style-type: none"> – na osi czasu umieszcza w kolejności chronologicznej daty bitew z Persami (490 r. p.n.e., 480 r. p.n.e.) – podaje przyczyny wojny peloponeskiej – wymienia strony konfliktu – podaje skutki wojny peloponeskiej 	konsekwencje dla Greków
6. Religia i religijność Greków <ul style="list-style-type: none"> – główne zasady religii greckiej – obrzędy – mitologia 	1	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami: politeizm, wyrocznia, bogowie olimpijscy, mit, heros – opowiada, w jaki sposób Grecy wyobrażali sobie bogów – wymienia głównych bogów greckich i ich dziedziny – pokazuje na mapie Olimp – wymienia różnice między wierzeniami Żydów i Greków 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami: antropomorfizm, pytyjska odpowiedź – pokazuje na mapie Delfy – podaje podobieństwa występujące między wiarą mieszkańców Grecji, Egiptu, Mezopotamii – wyjaśnia rolę religii w utrwalaniu więzi między Grekami – analizuje źródła pisane i ikonograficzne
7. Filozofia – nowe spojrzenie na świat <ul style="list-style-type: none"> – czym zajmuje się filozofia? – najwięksi filozofowie 	1	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami: filozofia, filozof – omawia działalność Sokratesa, Arystotelesa, Platona – wskazuje na mapie Milet – określa miejsce narodzin filozofii – określa przedmiot badań filozofii 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami: jońska filozofia przyrody, cynicy, stoicy, epikurejczycy – omawia działalność Talesa z Miletu, Heraklita, Demokryta – na podstawie mapy podaje miejsca działalności filozofów – udowadnia, że filozofia jest istotnym elementem europejskiego dziedzictwa kulturowego – analizuje tekst źródłowy
8. Osiągnięcia starożytnych Greków w dziedzinie kultury, nauki i ich znaczenie dla rozwoju cywilizacji europejskiej <ul style="list-style-type: none"> – architektura 	1	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami: akropol, Partenon, sztuka helleńska, sztuka antyczna, tragedia, komedia, dramat – charakteryzuje styl: dorycki, joński, koryncki – przedstawia Fidiasza jako rzeźbiarza greckiego i wymienia jego dzieła 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami: kanon, styl czarnofigurowy, czerwonofigurowy, okresy archaiczny, klasycy i hellenistyczny – wymienia rzeźbiarzy: Polikleta, Myrona i ich dzieła

<ul style="list-style-type: none"> – sztuka – teatr – ceramika – historiografia – nauka 		<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia Sofoklesa jako autora tragedii, podaje tytuł jego dzieła – wymienia zabytki architektury i kultury greckiej – określa przedmiot działalności Tukidydesa, Hipokratesa, Herodota 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia wkład Greków w rozwój cywilizacji śródziemnomorskiej i europejskiej – dostrzega elementy kultury greckiej obecne we współczesności
<p>9. Narodziny i upadek imperium Aleksandra Wielkiego</p> <ul style="list-style-type: none"> – polityka podbojów Filipa II i Aleksandra Wielkiego – narodziny kultury hellenistycznej 	1	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami: monarchia, imperium, kultura hellenistyczna – lokalizuje na mapie Macedonię i zasięg podbojów Aleksandra Wielkiego – omawia na podstawie mapy trasę podbojów Aleksandra Wielkiego – wyjaśnia konsekwencje polityki Aleksandra Wielkiego 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami: państwa hellenistyczne, węzeł gordyjski – wyjaśnia motywy poczynań Aleksandra Wielkiego – ocenia jego stosunek do ludów podbitych – wyjaśnia genezę monarchii hellenistycznych – charakteryzuje kulturę hellenistyczną i podaje jej przykłady
Powtórzenie wiadomości	1		
Sprawdzian wiadomości	1		
Rozdział IV: Cywilizacja Rzymian			
<p>1. Narodziny Rzymu</p> <ul style="list-style-type: none"> – warunki geograficzne – legendarne początki Rzymu – Etruskowie w Italii – bogowie Rzymu 	1	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami: patrycjusze, plebejusze, republika, Italia – wymienia Remusa, Romulusa i Eneasza jako legendarnych założycieli Rzymu – wskazuje na mapie Półwysep Apeniński, rzekę Tyber – opowiada legendę o powstaniu Rzymu – zaznacza na osi czasu datę założenia Rzymu i określa wiek tego wydarzenia – omawia wpływ środowiska na życie ludzi – wymienia ważniejszych bogów rzymskich i ich dziedziny – charakteryzuje religię Rzymu – wymienia przyczyny ekspansji Rzymu 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami: Lacjum, Latynowie, Etruskowie, Italicowie – określa rolę Etrusków w rozwoju cywilizacji Półwyspu Apenińskiego – wyjaśnia związek między ekspansją terytorialną a zmianami społecznymi – na podstawie mapy omawia proces podboju Italii
<p>2. Przemiany ustrojowe – Rzym republiką</p>	1	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami: monarchia, republika, senat, dyktatura, trybun ludowy, 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami: kolegalność, cenzor, pretor, proletariusz,

<ul style="list-style-type: none"> – monarchia w starożytnym Rzymie – ustrój polityczny w okresie republiki – struktura społeczna – powstanie Spartakusa 		<ul style="list-style-type: none"> zgromadzenie ludowe, prawo weta, niewolnik, gladiator – charakteryzuje ustrój republiki rzymskiej – wymienia najważniejszych urzędników w republice <ul style="list-style-type: none"> – na podstawie tekstu źródłowego charakteryzuje kompetencje senatu – wyjaśnia przyczyny konfliktów społecznych w czasach republiki – zaznacza na osi czasu okres monarchii i okres republiki, powstanie Spartakusa – wymienia przyczyny powstania niewolników 	<ul style="list-style-type: none"> latyfundia – opisuje przemiany ustrojowe w Rzymie od V do I w. p.n.e. – wyjaśnia zasadę kolegalności – analizuje schemat ustrojowy republiki rzymskiej – wyjaśnia znaczenie powiedzenia „Chleba i igrzysk” – na podstawie tekstu źródłowego ocenia postępowanie właściciela niewolników – wyjaśnia rolę niewolników w gospodarce państwa – ocenia skutki powstania niewolników dla państwa rzymskiego
<p>3. Narodziny Imperium Romanum i upadek republiki</p> <ul style="list-style-type: none"> – osiągnięcia Fenicjan – wojny punickie – armia rzymska – podboje Rzymu w okresie republiki 	1	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami: legion, wojny punickie, Kartagina, Galia, <i>Imperium Romanum</i>, imperium – opisuje rolę Fenicjan w starożytnym świecie – na podstawie tekstu źródłowego charakteryzuje armię rzymską – w oparciu o mapę wymienia tereny podbite przez Rzymian w okresie republiki – omawia działalność Juliusza Cezara, Hannibala – wymienia przyczyny upadku republiki – wymienia przyczyny wojen punickich – na osi czasu zaznacza daty wojen punickich 264–146 p.n.e. 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami: kohorta, prowincja, manipuł, triumwirat, weteran – opisuje powstanie <i>Imperium Romanum</i> – omawia działalność Pompejusza, Marka Krassusa
<p>4. Cesarstwo Rzymskie</p> <ul style="list-style-type: none"> – powstanie cesarstwa – podboje w okresie cesarstwa – romanizacja 	1	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami: imperator, pryncypat, romanizacja, urbanizacja – omawia działalność Juliusza Cezara, Oktawiana Augusta – w oparciu o mapę wymienia tereny podbite 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami: dominat, idy marcowe – omawia działalność Marka Antoniusza, Dioklecjana – ocenia politykę Rzymian wobec podbitej

		<p>przez Rzymian w okresie cesarstwa</p> <ul style="list-style-type: none"> – na podstawie tekstu źródłowego opisuje działalność Oktawiana Augusta – na podstawie tekstu źródłowego wymienia przyczyny upadku republiki 	<p>ludności</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia konsekwencje romanizacji prowincji – omawia przemiany w społeczeństwie rzymskim w okresie cesarstwa – porównuje zakres władzy cesarskiej w okresie pryncypatu i dominatu
<p>5. Osiągnięcia cywilizacyjne rzymian i ich znaczenie dla rozwoju cywilizacji europejskiej</p> <ul style="list-style-type: none"> – kultura i sztuka – architektura – prawodawstwo – technika 	1	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami: <i>Forum Romanum</i>, akwedukt, termy, romanizacja, amfiteatr, łuk triumfalny, kopuła, Panteon, prawo, kodeks – wymienia głównych twórców i ich dzieła: Wergiliusza, Horacego, Cycerona, Tacyta, Cezara, Senekę – wymienia osiągnięcia techniczne Rzymian – analizuje tekst źródłowy – wyjaśnia związek między kulturą Greków i Rzymian 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami: portyk, prawo dwunastu tablic, kalendarz juliański, <i>Circus Maximus</i> – wymienia głównych twórców i ich dzieła: Owidiusza, Liwiusza – wyjaśnia zasady prawa rzymskiego – ocenia rolę prawa rzymskiego dla kultury europejskiej – na podstawie źródeł ikonograficznych charakteryzuje architekturę rzymską – wyjaśnia wpływ kultury helleńskiej na kulturę rzymską
<p>6. Narodziny i rozwój chrześcijaństwa</p> <ul style="list-style-type: none"> – panowanie rzymskie w Palestynie – chrześcijaństwo religią panującą 	1	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami: Ewangelia, apostoł, chrześcijaństwo, papież, biskup, edykt mediolański, Nowy Testament, herezja – wskazuje na mapie Palestynę – na podstawie tekstu źródłowego podaje przyczyny prześladowań chrześcijan – omawia zasady religii chrześcijańskiej – omawia rolę Jezusa w procesie narodzin chrześcijaństwa – dostrzega rolę apostołów w umacnianiu chrześcijaństwa – podaje i zaznacza na osi czasu daty: 1 r. n.e., 313 r. n.e., 381 r. n.e. 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami: katakumby, sobór, dogmat – wskazuje na mapie zasięg chrześcijaństwa w IV w. n.e. – porównuje chrześcijaństwo z judaizmem i kultami Wschodu – wyjaśnia, w jaki sposób chrześcijaństwo stało się religią panującą w Rzymie – określa konsekwencje rozpowszechnienia się chrześcijaństwa dla Kościoła i cesarstwa – omawia działalność Nerona, Dioklecjana

		– omawia działalność Jezusa, Herodota, Teodozjusza Wielkiego, Konstantyna Wielkiego	
7. Upadek Imperium Rzymskiego – Cesarstwa Zachodniorzymskiego – kryzys cesarstwa – podział cesarstwa – upadek cesarstwa zachodniego	1	– prawidłowo posługuje się pojęciami: barbarzyńca, wędrówki ludów, Cesarstwo Wschodniorzymskie, Zachodniorzymskie, Bizancjum, wandalizm – wymienia przyczyny upadku Imperium Rzymskiego na podstawie tekstu źródłowego – wymienia plemiona, które najechały imperium – wskazuje na mapie Konstantynopol, Cesarstwo Zachodniorzymskie, Cesarstwo Wschodniorzymskie – omawia działalność Konstantyna Wielkiego, Teodozjusza – na osi czasu zaznacza datę podziału cesarstwa rzymskiego – 395 r. n.e.	– prawidłowo posługuje się pojęciami: lutyfundium, insygnia, języki romańskie – określa przyczyny podziału Imperium Rzymskiego – ocenia skutki najazdu barbarzyńców na Rzym – wskazuje na mapie Rawennę, trasy wędrówki ludów – na podstawie tekstu źródłowego opisuje relacje Rzymian z barbarzyńcami – na osi czasu zaznacza datę powstania Bizancjum – 330 r. n.e.
Powtórzenie wiadomości	1		
Sprawdzian	1		
Rozdział: Wczesne średniowiecze			
1. Cesarstwo Bizantyńskie i prawosławie – dzieje polityczne Bizancjum – kultura i sztuka Bizancjum – schizma wschodnia	1	– prawidłowo posługuje się pojęciami: schizma, prawosławie, ikona, fresk, mozaika – wskazuje na mapie Konstantynopol, Bizancjum – wyjaśnia, dlaczego Bizancjum przetrwało tysiąc lat dłużej niż Cesarstwo Zachodniorzymskie – wymienia osiągnięcia Bizancjum w dziedzinie kultury i sztuki – rozpoznaje na ilustracjach zabytki architektury bizantyńskiej – charakteryzuje religię prawosławną – podaje znaczenie dat: 1054 r., 1454 r. – zaznacza daty na osi czasu	– prawidłowo posługuje się pojęciami: patriarcha, ikonostas – określa przyczyny schizmy wschodniej – omawia różnice między Kościołem rzymskokatolickim a prawosławnym – porównuje kulturę zachodniorzymską i bizantyńską – omawia działalność Justyniana I
2. Arabowie – narodziny i	1	– prawidłowo posługuje się pojęciami: islam,	– prawidłowo posługuje się pojęciami: kalif,

<p>rozwój islamu</p> <ul style="list-style-type: none"> – dzieje Arabów przed Mahometem – działalność Mahometa – zasady islamu – podboje Arabów – osiągnięcia, kultura i sztuka Arabów 		<p>Koran, jałmużna, muzułmanin, meczet</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia działalność Mahometa – podaje rok 622 jako początek islamu – zaznacza tę datę na osi czasu – wskazuje na mapie Półwysep Arabski, Mekkę, Medynę – wymienia podstawowe zasady islamu – na podstawie mapy omawia ekspansję islamu – wymienia cechy charakterystyczne dla sztuki arabskiej – wymienia kilka osiągnięć naukowych Arabów 	<p>teokracja, Beduini, minaret</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie Mekki i Medyny dla współczesnych wyznawców islamu – dostrzega podobieństwa i różnice między islamem a innymi religiami monoteistycznymi – ocenia cywilizacyjną rolę islamu – rozpoznaje na ilustracjach zabytki architektury arabskiej – potrafi wymienić kilka współczesnych państw arabskich
<p>3. Monarchia Karolingów – próba odbudowy cesarstwa przez Karola Wielkiego</p> <ul style="list-style-type: none"> – powstanie i rozwój państwa frankijskiego – renesans karoliński 	1	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami: Karolingowie, koronacja, dziesięcina – omawia działalność Karola Wielkiego – wyjaśnia rolę państwa Franków w kształtowaniu oblicza politycznego i kulturalnego Europy – wymienia postanowienia traktatu w Verdun – lokalizuje na mapie terytorium państwa Karola Wielkiego, państwa powstałe po traktacie w Verdun – podaje datę traktatu w Verdun i koronacji Karola Wielkiego 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami: majordom, kapitułarz – omawia działalność Chłodwiga, Karola Młota, Pepina Małego – wyjaśnia rolę prawa w funkcjonowaniu państwa – ocenia dokonania Karola Wielkiego – charakteryzuje renesans karoliński – wymienia główne zabytki tego okresu
<p>4. Narodziny nowych państw w Europie Zachodniej</p> <ul style="list-style-type: none"> – odnowienie cesarstwa – wyprawy Normanów 	1	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami: Rzesza Niemiecka, Wikingowie, traktat w Verdun – wyjaśnia konsekwencje rozpadu monarchii Karola Wielkiego – wyjaśnia, kim byli Otton I, Otton III, Wilhelm Zdobywca – wyjaśnia, kim byli Normanowie – wymienia konsekwencje najazdów Normanów 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami: regencja, Waregowie, uniwersalizm – ocenia politykę Ottona I – wyjaśnia, na czym polegała koncepcja uniwersalistyczna Ottona III – ocenia realność tej koncepcji – wyjaśnia znaczenie daty 962 r.
<p>5. Kształtowanie się stosunków feudalnych w</p>	1	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami: senior, wasal, lenno, feudalizm, immunitet, hołd, 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami: komendacja, suzeren, domena, patrymonium

średniowiecznej Europie – system lenny – feudalizm – prawa i obowiązki lenne		inwestytura – wyjaśnia zasady lenne – wymienia obowiązki seniora i wasala – zaznacza na osi czasu okres funkcjonowania systemu lennego – interpretuje schemat organizacji społeczeństwa feudalnego – analizuje tekst źródłowy	– wyjaśnia przyczyny i mechanizm funkcjonowania społeczeństwa feudalnego – ocenia konsekwencje dla państwa stosowania zasady „wasal mego wasala nie jest moim wasalem”
Powtórzenie wiadomości	1		
Sprawdzian	1		
Rozdział VI: Europa i Polska w okresie panowania Piastów			
1. Narodziny państwa polskiego – państwo Mieszka I – plemiona na ziemiach polskich – chrzest Polski i jego znaczenie – organizacja państwa Mieszka I	1	– prawidłowo posługuje się pojęciami: ród, plemię, dynastia, chrystianizacja, państwo – wskazuje na mapie obszary, na których zamieszkiwały plemiona polskie – wymienia nazwy plemion – omawia działalność Mieszka I – wyjaśnia znaczenie chrztu dla dalszych dziejów Polski – wskazuje na mapie sąsiadów Polski – wyjaśnia znaczenie daty 966 r.	– prawidłowo posługuje się pojęciami – omawia genezę powstania państwa polskiego – wymienia przyczyny przyjęcia chrztu przez Mieszka I – odtwarza ewolucję społeczeństwa od formacji rodowej do państwowej – wyjaśnia znaczenie daty 972 r.
2. Polska za panowania Bolesława Chrobrego – zjazd gnieźnieński – wojny Bolesława Chrobrego – koronacja	1	– prawidłowo posługuje się pojęciami: metropolia, biskupstwo, arcybiskupstwo, relikwie – opowiada o misji św. Wojciecha – wskazuje na mapie plemiona Prusów – wymienia skutki zjazdu gnieźnieńskiego – wymienia biskupstwa utworzone po zjeździe i wskazuje je na mapie – wskazuje na mapie zdobycze terytorialne Bolesława Chrobrego – wyjaśnia znaczenie dat: 1000 r., 1018 r., 1025 r. – zaznacza daty na osi czasu	– prawidłowo posługuje się pojęciem: kanonizacja – omawia znaczenie zjazdu gnieźnieńskiego, w tym uzyskanie własnej metropolii – porównuje terytorium państwa polskiego na początku i na końcu panowania Bolesława Chrobrego – wyjaśnia, na czym polegało znaczenie koronacji w średniowieczu – ocenia politykę Bolesława Chrobrego

<p>3. Kryzys i odbudowa państwa polskiego przez Kazimierza Odnowiciela</p> <ul style="list-style-type: none"> – panowanie Mieszka II – przyczyny kryzysu państwa – rola Kazimierza Odnowiciela 	1	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami: kasztelan, możni – omawia działalność Mieszka II, Bezpryma, Kazimierza Odnowiciela – wymienia reformy przeprowadzone przez Kazimierza Odnowiciela – wykorzystuje tablice genealogiczne – analizuje tekst źródłowy 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia przyczyny zewnętrzne i wewnętrzne kryzysu – ocenia reformy Kazimierza Odnowiciela – na podstawie mapy omawia zmiany terytorialne w Polsce w pierwszej połowie XI w.
<p>4. Kryzys i reforma Kościoła w X–XIII w.</p> <ul style="list-style-type: none"> – sytuacja w Kościele przed reformami gregoriańskimi – spór o inwestyturę – uniwersalizm papieski – uniwersalizm cesarski – konkordat w Wormacji – działalność Innocentego III 	1	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami: uniwersalizm, konkordat, herezja, inkwizycja – omawia działalność Grzegorza VII, Henryka IV – wyjaśnia istotę sporu między papieżem i cesarstwem – wyjaśnia sens powiedzenia „pójść do Canossy” – wymienia postanowienia konkordatu wormackiego 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami: symonia, nepotyzm, ruch kluniacki, inwestytura – omawia działalność Innocentego III – wyjaśnia znaczenie dat: 1075 r., 1077 r., 1122 r. – omawia działalność zakonu w Cluny – na podstawie tekstu źródłowego przedstawia stanowisko papieża i cesarstwa – omawia konsekwencje konkordatu wormackiego
<p>5. Polska od Bolesława Śmiałego do Bolesława Krzywoustego</p> <ul style="list-style-type: none"> – polityka zagraniczna Bolesława Śmiałego – koronacja – konflikt z biskupem Stanisławem – panowanie Władysława Hermana – wojna z Niemcami w 1109 r. za panowania Bolesława Krzywoustego 	1	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami: testament, rozbięcie dzielnicowe, zasada senioratu, dzielnica senioralna, senior, junior – wyjaśnia okoliczności odzyskania korony przez Bolesława Śmiałego – opowiada o konflikcie z biskupem Stanisławem – wyjaśnia znaczenie daty 1076 r. i zaznacza ją na osi czasu – wymienia w kolejności chronologicznej władców piastowskich od Mieszka I do Bolesława Krzywoustego – wyjaśnia przyczyny konfliktu między Zbigniewem a Bolesławem 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia skutki konfliktu z biskupem Stanisławem – ocenia panowanie Władysława Hermana – analizuje i porównuje źródła historyczne – omawia proces podboju Pomorza

<ul style="list-style-type: none"> – testament Bolesława Krzywoustego 		<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie dzielnicę Zbigniewa i Bolesława – na podstawie tekstu źródłowego opowiada o bitwie pod Głogowem – omawia zasady podziału państwa dokonanego przez Bolesława Krzywoustego – wskazuje na mapie dzielnicę senioralną oraz poszczególne dzielnice – wymienia synów Bolesława Krzywoustego i ich dzielnice 	
<p>6. Rozbicie dzielnicowe i jego skutki</p> <ul style="list-style-type: none"> – upadek zasady senioratu – zagrożenia zewnętrzne – działalność zjednoczeniowa Piastów 	1	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami: Krzyżacy, Mongołowie, Tatarzy – wymienia konsekwencje rozbicia dzielnicowego – wyjaśnia znaczenie dat: 1138 r., 1226 r., 1241 r. i zaznacza je na osi czasu – wymienia datę i przyczyny sprowadzenia Krzyżaków do Polski – wymienia datę najazdu Tatarów i bitwy pod Legnicą – wyjaśnia, kim byli: Konrad Mazowiecki, Henryk Pobożny 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, kim byli: Władysław Wygnaniec, Bolesław Kędzierzawy, Mieszko III Stary, Batu-Chan, Henryk Brodaty, Henryk IV Probus – wyjaśnia przyczyny walk między książętami – wyjaśnia genezę sukcesów armii mongolskiej – wskazuje na mapie państwo Henryków Śląskich, zasięg najazdów Mongołów – ocenia działalność zjednoczeniową Piastów
<p>7. Przemiany gospodarcze i społeczne w okresie rozbicia dzielnicowego</p> <ul style="list-style-type: none"> – zmiany w rolnictwie – rozwój osadnictwa na prawie niemieckim – lokacja miast – stany społeczne – kultura, sztuka 	1	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami: trójpolówka, czynsz, dziesięcina, stan, cech, inicjał, monarchia patrymonialna, monarchia stanowa, prawo niemieckie, prawo polskie, sołtys, wójt, burmistrz, patrycjat, pospólstwo, plebs – wymienia warstwy stanu mieszczańskiego w średniowieczu – charakteryzuje poszczególne stany – wyjaśnia, na czym polegało osadnictwo na prawie niemieckim 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia proces powstawania społeczeństwa stanowego – wyjaśnia różnicę między monarchią patrymonialną a stanową – wyjaśnia, kim był Wincenty Kadłubek – porównuje osadnictwo na prawie polskim i na prawie niemieckim – wyjaśnia znaczenie prawa składu dla rozwoju miast

		– wyjaśnia, kim był Gall Anonim	
8. Narodziny monarchii stanowych w Europie. Upadek uniwersalizmu papieskiego i cesarskiego – monarchia stanowa w Anglii – monarchia stanowa we Francji – kres uniwersalizmu papieskiego – społeczeństwo stanowe	1	– prawidłowo posługuje się pojęciami: parlament, przywilej, stan, sobór – wyjaśnia, jak doszło do powstania monarchii stanowych w Anglii i we Francji – porównuje monarchię patrymonialną i stanową – wyjaśnia, czym była Wielka Karta Swobód – zaznacza na osi czasu datę 1215 r.	– prawidłowo posługuje się pojęciami: templariusze, schizma zachodnia, immunitet, renta feudalna – omawia konsekwencje wydania Wielkiej Karty Swobód – opisuje przyczyny i konsekwencje konfliktu między Filipem IV Pięknym a papieżem – wyjaśnia różnice między ideą uniwersalizmu a ideą suwerennej władzy
9. Odbudowa królestwa polskiego przez Władysława Łokietka – próby zjednoczenia ziem polskich w XIII i XIV w. – walka Władysława Łokietka o koronę – jednoczenie ziem polskich – konflikt z Krzyżakami	1	– przedstawia próby jednoczenia ziem polskich przez władców piastowskich – wyjaśnia znaczenie koronacji dla jednoczenia państwa – wyjaśnia znaczenie dat: 1308 r., 1320 r., 1331 r., 1333 r. – omawia na podstawie mapy proces jednoczenia ziem polskich	– omawia okoliczności utraty Pomorza Gdańskiego – wymienia czynniki sprzyjające i utrudniające jednoczenie ziem polskich – na podstawie mapy wymienia ziemie, które nie znalazły się w granicach odbudowanego państwa polskiego
10. Polska za panowania Kazimierza Wielkiego – polityka zagraniczna Kazimierza Wielkiego – reformy wewnętrzne Kazimierza Wielkiego	1	– prawidłowo posługuje się pojęciami: uniwersytet, kodyfikacja – wyjaśnia znaczenie daty 1364 r. – wyjaśnia przyczyny kodyfikacji prawa – wymienia dokonania Kazimierza Wielkiego w zakresie polityki wewnętrznej – uzasadnia, dlaczego Kazimierz nosi przydomek „Wielki” – wskazuje na mapie zmiany terytorialne w Polsce za Kazimierza Wielkiego	– wyjaśnia znaczenie dat: 1343 r., 1370 r. – wyjaśnia motywy, jakimi kierował się Kazimierz Wielki w polityce zagranicznej – ocenia wagę reform wewnętrznych Kazimierza Wielkiego
11. Narodziny monarchii stanowej w Polsce i rządy	1	– prawidłowo posługuje się pojęciami: szlachta, unia personalna, przywilej, możnowładztwo,	– prawidłowo posługuje się pojęciami: immunitet, prawo rycerskie, herb, wspólnota

<p>Andegawenów – powstanie stanu rycerskiego – monarchia stanowa za Kazimierza Wielkiego – Królestwo Polskie za Ludwika Węgierskiego</p>		<p>monarchia stanowa – wyjaśnia, jak doszło do ukształtowania się stanu szlacheckiego – wymienia stany w Polsce i krótko je charakteryzuje – na podstawie tekstu źródłowego wymienia postanowienia przywileju koszyckiego – omawia rządy Andegawenów w Polsce</p>	<p>rodowa, starosta, elekcja – omawia rolę stanów w państwie – wyjaśnia okoliczności przejścia władzy przez Ludwika Węgierskiego – omawia konsekwencje przywileju koszyckiego</p>
Powtórzenie wiadomości	1		
Sprawdzian	1		
Rozdział: Europa i Polska w okresie panowania Jagiellonów			
<p>1. Narodziny państwa polsko-litewskiego i Wielka Wojna z Zakonem Krzyżackim – unia polsko-litewska – wielka wojna z Krzyżakami</p>	1	<p>– prawidłowo posługuje się pojęciem: unia personalna – wymienia przyczyny podpisania unii polsko-litewskiej – wymienia postanowienia unii w Krewie – wyjaśnia znaczenie dat: 1385 r., 1410 r., 1411 r. – wyjaśnia przyczyny konfliktu polsko-krzyżackiego – wskazuje na mapie miejsca związane z wielką wojną z Krzyżakami – wymienia postanowienia pokoju w Toruniu</p>	<p>– określa pozytywne i negatywne skutki podpisania unii – ocenia znaczenie zwycięstwa grunwaldzkiego</p>
<p>2. Ekspansja Turków w Europie. Kryzys państwa polskiego za panowania Władysława Warneńczyka – ekspansja Turków w Europie w XIV–XV w. – unia polsko-węgierska – bitwa pod Warną i jej konsekwencje</p>	1	<p>– prawidłowo posługuje się pojęciami: unia, sułtan – wyjaśnia, kim był Władysław Warneńczyk – wskazuje na mapie tereny podbite przez Turków w Europie w XV w. oraz Konstantynopol, Warnę, Adrianopol – na podstawie tekstu źródłowego wyjaśnia przyczyny zawarcia unii polsko-węgierskiej – opisuje sytuację w Polsce i Litwie po śmierci Władysława Jagiełły – wymienia konsekwencje klęski pod Warną dla</p>	<p>– prawidłowo posługuje się pojęciami: janczar, pogrobowiec – wyjaśnia, kim byli Zbigniew Oleśnicki, Jan Hunyadi – ocenia skutki bitwy pod Warną – na podstawie tekstu źródłowego ocenia postawę szlachty w czasie nieobecności króla Władysława Warneńczyka</p>

		<p>Polski i Europy</p> <ul style="list-style-type: none"> – na osi czasu umieszcza daty: 1444 r., 1453 r. i wyjaśnia ich znaczenie 	
<p>3. Wojna trzynastoletnia i odzyskanie Pomorza Gdańskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> – Królestwo Polskie i Państwo Zakonne przed wybuchem wojny trzynastoletniej – wojna z zakonem – drugi pokój toruński 	1	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami: Prusy Królewskie, pospolite ruszenie, lenno – wyjaśnia, kim był Kazimierz Jagiellończyk – wyjaśnia, dlaczego powstał Związek Pruski – wyjaśnia przyczyny wojny trzynastoletniej – wymienia postanowienia drugiego pokoju toruńskiego – wyjaśnia znaczenie odzyskania Pomorza Gdańskiego dla gospodarki państwa – wskazuje na mapie ziemie wcielone do Polski na mocy drugiego pokoju toruńskiego, Państwo Zakonne – wskazuje na mapie szlak wiślany 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami: wojska zaciężne, inkorporacja, zakon inflancki – wyjaśnia, kim był Piotr Dunin – na podstawie tekstu źródłowego omawia politykę zakonu krzyżackiego w Prusach po bitwie pod Grunwaldem – wskazuje na mapie główne zamki krzyżackie
<p>4. Kryzys gospodarczy i polityczny w Europie Zachodniej i jego przezwyciężenie (XIV–XV w.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – sytuacja gospodarcza w Europie na początku XIV w. – Hanza – kryzys gospodarczy i społeczny w XIV w. – „czarna śmierć” – wojna stuletnia – wystąpienia społeczne we Francji i Anglii 	1	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami: Hanza, czynsz, renta feudalna – opisuje sytuację gospodarczą w Europie Zachodniej na początku XIV w. – na podstawie mapy porównuje transport lądowy i wodny w późnym średniowieczu – na podstawie mapy wymienia członków Hanzy i hanzeatyckie szlaki handlowe – wymienia przyczyny wystąpień społecznych w XIV–XV w. – wymienia czynniki, jakie spowodowały przezwyciężenie kryzysu w XV w. 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami: „czarna śmierć”, żakeria, ossuarium – wyjaśnia przyczyny kryzysu gospodarczego i społecznego w XIV w. – omawia konsekwencje wystąpień społecznych w XIV–XV w. – omawia skutki wojny stuletniej i innych konfliktów zbrojnych dla społeczeństwa europejskiego – wyjaśnia znaczenie dat: 1337–1453, 1485 r.
<p>5. Kultura i szkolnictwo w średniowiecznej Europie</p>	1	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami: witraż, bazylika, nawa, portal, gotyk 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami: triwium, transept

<ul style="list-style-type: none"> – uniwersalny charakter kultury średniowiecza – literatura średniowiecza – sztuka romańska i gotycka – szkolnictwo i uniwersytety 		<ul style="list-style-type: none"> – podaje cechy charakterystyczne stylu romańskiego i gotyckiego – rozpoznaje na ilustracjach budowle w stylu romańskim i gotyckim – wyjaśnia związek sztuki z religią – wyjaśnia, na czym polegał uniwersalny charakter kultury średniowiecza – wskazuje na mapie główne uniwersytety średniowiecza (Bolonia, Oxford, Sorbona) – wymienia dzieła literatury średniowiecza 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje obiekty architektoniczne z wykorzystaniem poznanych pojęć – wymienia przedmioty nauczane w średniowiecznych szkołach
<p>6. Miejsce Polski w Europie w okresie średniowiecza</p> <ul style="list-style-type: none"> – Polska w kręgu cywilizacji zachodnioeuropejskiej – kultura polska na tle kultury europejskiej – pozycja polityczna i gospodarcza państwa polsko-litewskiego w Europie w XV w. 	1	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciem: pergamin – omawia działalność Galla Anonima, Jana Długosza – wyjaśnia znaczenie przyjęcia chrztu dla państwa i społeczeństwa polskiego – wymienia dzieła sztuki średniowiecznej – wskazuje na mapie zasięg panowania dynastii Jagiellonów pod koniec XV w. 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami: iluminacja, absyda, prezbiterium – omawia działalność Wincentego Kadłubka, Pawła Włodkowica – rozpoznaje na ilustracjach wybrane dzieła sztuki średniowiecznej
<p>7. Kościół katolicki u schyłku średniowiecza</p> <ul style="list-style-type: none"> – spór między soborem a papieżem – działalność Husa i Savonaroli – rola Kościoła w średniowieczu 	1	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami: husytyzm, ekskomunika, inkwizycja – omawia działalność Jana Husa, Franciszka z Asyżu – wyjaśnia, na czym polegał spór papieża z soborem i jak się zakończył – omawia wpływ Kościoła na rozwój nauki, kultury, oświaty – opisuje stosunek Kościoła do wyznawców innych religii 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami: koncyliaryzm, kurialiści, skryptorium – omawia działalność Girolamo Savonaroli, Aleksandra VI, Tomasza z Akwinu – na podstawie tekstu źródłowego podaje argumenty potwierdzające wyższość soboru nad papieżem i papieża nad soborem – ocenia rolę Kościoła w średniowieczu, jego wpływ na społeczeństwo i państwo
<p>8. Umysłowość ludzi średniowiecza</p>	1	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciami: relikwia, pielgrzym, cech, teologia 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo posługuje się pojęciem: alchemik

<ul style="list-style-type: none"> – postrzeganie świata przez ludzi średniowiecza – nauki Tomasza z Akwinu, św. Augustyna – nowe poglądy w średniowieczu 		<ul style="list-style-type: none"> – wymienia najważniejsze wartości w życiu człowieka średniowiecznego – opisuje poglądy Tomasza z Akwinu – wyjaśnia, jaką rolę pełniły zakony – wymienia miejsca pielgrzymek w średniowieczu 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia miejsca pielgrzymek w średniowieczu – porównuje postrzeganie świata przez ludzi średniowiecza i współczesnych – określa wpływ myśli filozofów starożytnych na nauki głoszone przez Tomasza z Akwinu i św. Augustyna
Powtórzenie wiadomości	1		
Sprawdzian	1		

